

Tadqiqot UZ

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Crossref

CONFERENCE.UZ

30 APRIL
№27

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 27-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
23 -ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
27-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-23**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
27-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-23**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 27-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 апрель 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

1. Yigitaliyeva O'g'ilxon Anvarjon qizi

DOIMIY OMBORLARDA SAQLANAYOTGAN DON UYIMIDA
ZARARKUNANDALARING FAOLIYATI VA ULARNING DONNI SAQLANISHIGA
TA'SIRINI TADQIQ ETISH 7

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

DOIMIY OMBORLARDA SAQLANAYOTGAN DON UYIMIDA ZARARKUNANDALARING FAOLIYATI VA ULARNING DONNI SAQLANISHIGA TA'SIRINI TADQIQ ETISH

Yigitaliyeva O'g'ilxon Anvarjon qizi
Farg'onha Politexnika Instituti Qishloq Xo'jaligi
mahsulotlarini datslabki ishslash texnologiyasi
yo'nalishi 1 kurs magistranti.

Annotatsiya. Mazkur maqolada doimiy omchorlarda saqlanayotgan don uyimida uchraydigan zararkunandalarning turlari va ularga qarshi ko'rash choralari haqida fikr-mulohazalar bildirildi.

Kalit so'zlar. Omchor, don, xitin, azot, suyuq plazmatik, gemotsit.

Doimiy omchorlarda saqlanayotgan don uyimida mikroorganizmlar bilan bir katorda ko'zga ko'rindigan va ko'rindigani tirk organizmlar mavjudki, ular zararkunandalar deb ataladi. Asosiy zararkunandalar hosilni yig'ishda va unga kadar donga o'rnashib olib, sungra don bilan bir sharoitda yashay boshlaydi. Zararkunandalar o'z ichiga insekta sinfiga kiruvchi milliondan ortik turli hashoratlarni oladi. Hasharotlarni o'rganuvchi fanni esa - entomologiya fani deb yuritiladi. Don uyimida uchraydigan zararkunandalarni quyidagicha turkumlash mumkin.

Hasharotlarni umumiy xarakteristikasini o'rgansak, ular tashki muhitdan himoyalanish uchun epiteliya qobigi bilan o'ralgan. Epiteliyanı qopqoq qavati o'rab oladi. Qopqoq - qattiq xitin moddasidan tashkil topgan. Xitin bu kimyoviy tarkibi bo'yicha azot tutgan polisaxariddir. Qopqoqing tarkibiga xitindan tashqari oqsil va azot ushlagagan birikmalar ham kiradi. Azot tutmagan birikmalar - kutikulin. Kutikulin moddasi lipidlar birikmasini namoyon qiladi. Nafas olish sistemasini - traxeya va traxeollar tashkil qiladi. Hasharotlar maxsus nafas olish apparati va butun tanasi bilan nafas olishi mumkin. Hasharotlarning oziqlanish sistemasi - kemiruvchi yoki sudraluvchi og'izchalardan boshlanadi. Surilgan moddalarni organizm ichida gemolimfalar tashiydi. Gemolimfalar suyuq plazmatik qism va gemotsit hujayralardan tashkil topgan. Deyarli barcha hasharotlar ayrim jinsli organizmlardir. erkak va urgochi xashoratlar bir-biridan tashki tuzilishi, katta-kichikligi bilan farq qiladi. Harakatlanish organlari - uch juft oyoqchalaridan tashkil topgan. Hasharot va zararkunandalarning sezgi organlari bu asosan mo'ylovchalar va tananing barcha joylaridan o'sib chiqqan tuklardan iborat.

Don uyimida uchraydigan zararkunandalarni yo'qotish uchun qo'llaniladigan kirish choralari dezinfektsiya nomini olgan. Bu tadbirlarga biologik, fizik-mexanik va kimyoviy usullar kiradi.

Biologik usul. Zararkunandalarga qarshi ko'rashning eng perspektivali usullaridan biri bo'lib, bunda zaharli moddalar ishlatilmaydi va donning ifloslanishiga yo'l qo'yilmaydi. Bu usul hozir

o'rganilmoqda. Biologik usulning kelajakda rivojlanishi uchun zararkunandalarga qarshi bakterial preparatlar, ya`ni xashoratlarni kasallantiruvchi preparatlar ustida ish olib borilmokda.

Fizik-mexanik usul. Bu zararlangan ob`ektlarni mexanik tozalash, ularga termik ishvlov berish va har xil nurlanishlardan foydalanish demakdir. Bunda don saqlagichlar va boshqa binolar chutkalar, chang surgichlar bilan tozalanadi. Tuplangan zararkunandalar yo'q qilinadi. Shuningdek mexanik tozalash xul va gazli dezinektsiya o'tkazish uchun qulay sharoit yaratadi. Termik dezinfektsiya hasharotlar va kanalarning haroratga bo`lgan sezgirligiga bog'liq. Sovutish yoki muzlatish amali dezinfektsiyaning fizik usullaridan biri bo`lib hisoblanadi. Zararlangan donlarni betta- va gamma-nurlari yordamida ham zararsizlantirish mumkin.

Kimyoviy usul. Bu usul har xil pestitsidlarni qo'llashga asoslangan. Zaharli ximikatlar quyidagi belgilariga qarab sinflanadi: 1)qo'llanilish ob`ektiga qarab; 2) zararkunanda organizmiga kirish xususiyatiga va uning organizmga ta'sir ko'rsatishiga qarab; 3)kimyoviy tarkibi va xossalariqa karab; 4) qo'llanilish usuliga qarab.

Zararkunanda organizmiga zaharlar har xil yo'llar bilan kiradi. Ichak harakatli pestitsidlар oshqozon-ichak trakti orqali organizmga ozuqa va suv bilan kiradi. Kontakt harakatli pestitsidlар teri qatlamlari orqali kiradi. Fumigantlar esa nafas olish organlari orqali organizmni zaharlaydi. Kombinatsiyali harakatli pestitsidlар 46 organizmga har xil yo'llar bilan kiradi. Pestitsidlarning zararkunandalarga ta'siri ularning kontsentratsiyalari bilan aniqlanadi. Shuning uchun don mahsulotlarini dezinfektsiya qilishda kam dozada toksik ta'siri etarli bo`lgan pestitsidlар qo'llaniladi.

Deratizatsiya. Lotincha so'zdan olingan bo`lib «des-ko'rash», «rattus-kalamush», ya`ni kalamush-sichkonlarga qarshi kurash degan ma`noni bildiradi. Kurash turi ikki xil bo`ladi: profilaktik va kirish choralar. Profilaktik choralar shundan iboratki, bunda kemiruvchilarning don saqlagichlarga va korxona hududiga kirishining oldi olinadi. Bunda metall setkalar qo'llaniladi. Shuningdek korxona teritoriyasida sanitariya rejimini saqlash ham kemiruvchilarga qarshi kurash chorasi hisoblanadi. Qirish choralar - kimyoviy kurshash choralaridan biri bo`lib gazli deratizatsiya bilan amalga oshirilishi mumkin. Shuningdek kemiruvchilarni har xil ozuqa mahsulotlarini zaharlab ham yo'q qilish chorasi ishlataladi. Bunda ozuqaga rux fosfidi, ratindan, zookumarin zaharlari qo'shilishi mumkin.

Foydalilanayotgan adabiyotlar

1. Starodubtseva A.I., Sergunov V.S. Praktikum po xraneniyu zerna, M., Agropromizdat, 1987
2. Trisvyatskiy L.A. Xranenie zerna, M., Agropromizdat, 1986 g.
3. Xaitov R.A., Zuparov R.I., Radjabova V.E., SHukurov Z.Z. Don va don mahsulotlarining sifatini baxolash hamda nazorat qilish, T. Universitet, 2000 y.
4. Xaitov R.A., Radjabova V.E. «Don va don mahsulotlarini saqlash texnologiyasi» kursidan tajriba ishlarini bajarish uchun uslubiy kullanma. Buxoro, Muallif, 2001.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 27-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(23-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шоҳруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фарруҳ Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.04.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000